

Rapport

Kvinnor, fred & säkerhet 2018

Andra rapporten från Sveriges nationella handlingsplan för genomförande av FN:s säkerhetsrådsresolutioner om kvinnor, fred och säkerhet 2016–2020.

Innehållsförteckning

Förord	3
Sammanfattning	5
Sverige i FN:s säkerhetsråd	6
Sverige i världen: Vad har vi satsat?	8
Samarbeten	9
Svensk jämställdhetsexpertis i fält	9
Arbete kopplat till handlingsplanens strategiska inriktning och tematiska prioriteringar ..	11
Inkluderande fredsprocesser och fredsbyggande.....	11
Fokusland: Somalia	13
Konfliktförebyggande	14
Fokusland: Ukraina.....	15
Stärkt skydd av kvinnor och flickor	16
Fokusland: Myanmar	17
Ledarskap och expertis.....	18
Lärdomar och utmaningar	21
Resurser och möjligheter för implementering.....	22
Interna processer, institutionalisering och utveckling av jämställdhetsarbetet	23
Praktiska förutsättningar internt och externt gällande genomförande.....	23
Rekommendationer	24

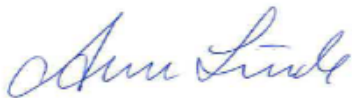
Förord

På alltför många håll i världen råder kris och instabilitet. År 2030 beräknas nära hälften av världens mest fattiga bo i länder som präglas av våld och konflikt. Civilbefolkningen drabbas alltid värst. Tillgång till arbete, utbildning och sjukvård begränsas och utsattheten för könsbaserat och sexuellt våld ökar.

Sverige tar sitt ansvar för internationell fred, säkerhet och hållbar utveckling. Sverige arbetar för inkluderande fredsprocesser där olika delar av befolkningen får komma till tals. Kvinnors deltagande i att förebygga konflikt och att bygga fred är en förutsättning för att skapa hållbara samhällen. Sverige är drivande i frågor om kvinnors deltagande och för att bekämpa konfliktrelaterat sexuellt våld. Vi betonar vikten av ledarskap, genomförande och ansvarsutkrävande.

Den svenska handlingsplanen för kvinnor, fred och säkerhet är ett viktigt verktyg i detta arbete. Rapporten om genomförandet av handlingsplanen visar på både bredd och djup. Elva myndigheter och fem civilsamhällsorganisationer samarbetar för att främja kvinnors deltagande i fredsprocesser och fredsbyggande. Insatserna sträcker sig från kapacitets-utveckling i fält till expertstöd, policyanalys och rådgivning. Internt inom flera myndigheter pågår också ett arbete med att integrera kvinnor, fred och säkerhet i övergripande styrdokument och riktlinjer.

Som utrikesminister är jag stolt över att Sverige med stor trovärdighet kan leda det internationella påverkansarbetet för att främja kvinnors rättigheter och deltagande. Svenska myndigheter har en viktig roll – inte minst genom att visa att förändrade arbetsprocesser och nya metoder för genomförande kan ge resultat.

Ann Linde
Utrikesminister

Ansvariga myndigheter och departement

Följande rapport är en sammanställning av elva statliga myndigheters rapporter om genomförande av Sveriges nationella handlingsplan för kvinnor, fred och säkerhet: Domstolsverket, Folke Bernadotteakademin (FBA), Försvarshögskolan, Försvarsmakten, Kriminalvården, Kustbevakningen, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), Polismyndigheten, Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida), Totalförsvarets Forskningsinstitut (FOI) och Åklagarmyndigheten. Även Utrikesdepartementet (UD), Försvarsdepartementet, Justitiedepartementet, Sveriges representationer i Bryssel, Genève, New York och Strasbourg samt Sveriges OSSE-delegation i Wien och Sveriges delegation vid Nato har ett ansvar för att bidra till att handlingsplanen genomförs, bland annat genom arbete inom EU, Europarådet, FN, Nato och OSSE.

Omfattning

Rapporten har sammanställts av FBA på uppdrag av UD. Rapporten utgår från myndigheternas rapporter om det egna arbetet under 2018 och reflekterar således endast ett urval av det arbete på området kvinnor, fred och säkerhet som myndigheterna valt eller haft möjlighet att särskilja från den övriga verksamheten. Till exempel rapporterar UD, utlandsmyndigheterna och Sida främst om arbetet som är kopplat till Sveriges fokusländer i handlingsplanen eller inom ramen för de biståndsstrategier och strategiländer som Sverige arbetar med.

Urval och metod

Eftersom rapporteringen från ansvariga myndigheter varierar i omfattning beroende på ansvarsområden och relaterade aktiviteter har ett urval gjorts. Urvalet speglar bredden i Sveriges arbete med kvinnor, fred och säkerhet samtidigt som det under denna period är specifikt fokus på Sveriges arbete i FN:s säkerhetsråd och fokusländerna i handlingsplanen. Detta innebär att rapporten inte är uttömmande. Underlaget består av myndigheternas och departementens rapporter till UD i en framtagen matris.

Terminologi

De rapporterade myndigheterna använder olika benämningar för samma begrepp inom jämställdhetsområdet. I denna rapport används benämningarna "jämställdhetsperspektiv" respektive "könsrelaterat våld" vilket syftar på samma sak som benämningarna "genusperspektiv" och "genderperspektiv" respektive "genusbaserat våld" och "könsbaserat våld".

Sammanfattning

År 2016 antog Sverige sin tredje nationella handlingsplan för genomförande av FN:s säkerhetsrådsresolutioner om kvinnor, fred och säkerhet, med uppdrag till elva myndigheter att genomföra handlingsplanen. Fem svenska civilsamhällesorganisationer lyfts också fram i handlingsplanen, och dessa organisationer deltar löpande i Regeringskansliets och myndigheternas gemensamma arbetsgrupp för att följa upp arbetet med handlingsplanens genomförande.

Denna rapport beskriver arbetet som de ansvariga myndigheterna har genomfört under 2018. Av myndigheternas rapportering framgår att arbetet har både geografisk och tematisk spridning och att insatserna rör många olika aspekter av agendan för kvinnor, fred och säkerhet.

Sammantaget har Sverige genomfört ett stort antal konkreta insatser för kvinnor, fred och säkerhet i ett 30-tal länder. Parallellt med detta har Sverige flyttat fram positionerna till stöd för kvinnors rättigheter i en tid av polarisering och arbetat för bättre integrering av agendan för kvinnor, fred och säkerhet i FN:s säkerhetsråd.

Under 2018 genomförde Sverige följande särskilt viktiga insatser för kvinnor, fred och säkerhet:

- **Brett strategiskt påverkansarbete på nationell, regional och global nivå för att integrera frågor som rör kvinnor, fred och säkerhet i policy och politiska processer.** Fokus har framförallt varit på FN:s säkerhetsråd där Sveriges ansträngningar under medlemskapet i säkerhetsrådet bland annat fått stort genomslag vad gäller integrering av kvinnor, fred och säkerhet i mandat för FN:s fredsbevarande och politiska insatser och i sanktionsbeslut. Detta handlar bland annat om vikten av kvinnors deltagande i fredsarbete samt ansvarutkrävande kopplat till konfliktrelaterat sexuellt och könsrelaterat våld
- **Omfattande arbete med utbildnings och kapacitetsstärkande insatser för både civila och militära aktörer, både internt inom myndigheterna och externt gentemot partners.** Detta inkluderar långsiktigt kapacitetsstöd till institutioner i form av till exempel internationella träningsprogram, men-

torskapsprogram och enskilda punktinsatser och har skett genom insatsförberedande utbildningar för sekonderad personal men också på plats i insatserna i fält. Tematiska områden som utbildningarna behandlar inkluderar bland annat jämställdhetsintegrering, ledarskap, jämställdhetsperspektiv i militära och civila insatser och utredning och lagföring av könsrelaterat och konfliktrelaterat sexuellt våld.

- **Brett arbete med jämställdhetsintegrering inom myndigheterna och i samarbete med partners.** Bland annat jämställdhetsintegrering av styrdokument, riktlinjer och policyer, styrmekanismer, internutbildningar och aktörsgemensamma processer (t.ex. kopplade till totalförsvaret).
- **23 jämställdhetsrådgivare och experter inom konfliktrelaterat sexuellt våld eller könsrelaterat våld var utsända eller finansierade inom ramen för Sveriges stöd.** Detta är en ökning från föregående år. 78 procent av de utsända var kvinnor och 22 procent män.
- **Sidas stöd till civilsamhället ökade och utgjorde 62 procent av Sidas finansiering för kvinnor, fred och säkerhet inom ramen för handlingsplanen.** Stöd till civilsamhället och deras aktiva medverkan för att driva agendan är central. Organisationerna arbetar ofta med samtliga av handlingsplanens områden med särskilt fokus på kvinnors meningsfulla deltagande, men även exempelvis konfliktförebyggande på lokal nivå. Stärkt skydd i konflikt är extra viktigt på grund av kvinnors och kvinnorrättsförsvarares utsatthet och det minskade demokratiska utrymmet för civilsamhällets aktörer.
- **Finansieringen för verksamhet på kvinnor, fred och säkerhet uppgick till cirka 957 miljoner kronor, vilket är en ökning med 36 procent jämfört med genomsnittet för 2016 och 2017.** Ökningen är inte nödvändigtvis en ökning i absoluta tal utan kan handla om vad myndigheterna rapporterat.

Sverige i FN:s säkerhetsråd

I december 2018 avslutades Sveriges icke-permanenta medlemskap i FN:s säkerhetsråd efter två intensiva år. FN:s säkerhetsrådsresolutioner om kvinnor, fred och säkerhet var en central och övergripande prioritering för Sveriges period i rådet och arbetet i säkerhetsrådet relaterar till alla fyra tematiska prioriteringar i den svenska handlingsplanen.

I en tid av ökad polarisering och ifrågasättande av kvinnors rättigheter har Sverige konsekvent drivit arbetet för kvinnor, fred och säkerhet, och åstadkommit ett kvalitativt lyft i rådets arbete med dessa frågor. Kvinnors deltagande i processer som rör fred och säkerhet och sexuellt våld mot kvinnor i konflikter har diskuterats i säkerhetsrådet sedan FN:s säkerhetsrådsresolution 1325 antogs år 2000, men frågan har inte integrerats systematiskt i rådets arbete. Sverige har genom att konsekvent lyfta fram frågorna bidragit till ett ökat fokus på kvinnor, fred och säkerhet och att det har blivit en mer integrerad del av rådets löpande hantering av olika frågor.

Följande exempel kan lyftas fram:

- Sverige har säkerställt att samtliga FN-insatser som varit föremål för förhandling nu inkluderar ett mandat kring kvinnor, fred och säkerhet i linje med handlingsplanens fokus på ett stärkt jämställdhetsperspektiv i arbetet för fred och säkerhet.
- I flera fall har Sverige stärkt skrivningar om kvinnor, fred och säkerhet, som sedan tidigare återfanns i exempelvis mandatet för FN:s insatser i Demokratiska republiken Kongo, Västsahara, Mali och Sydsudan.
- Säkerhetsrådet har tydligare markerat mot sexuellt och könsrelaterat våld. Sverige har bidragit till ett helt nytt sanktionskriterium för sexuellt och könsrelaterat våld i sanktionsregimerna för Centralafrikanska republiken, Libyen och Sydsudan.
- Sverige har drivit på för en markant ökning i antalet representanter från kvinnoorganisationer som briefar rådet. Under Sveriges ordförandeskap i juli 2018 säkerställdes även könsbalans bland alla fördraganden, för första gången någonsin.

- Sverige har bidragit till att kvinnors deltagande och situation har omnämnts i resolutioner och i nästintill samtliga av rådets ordförandeuttalanden om krissituationer. Detta har tidigare skett i mindre än hälften av rådets ordförandeuttalanden.
- Genom att kontinuerligt ställa FN till svars för åtaganden och insatser samt begära återrapportering i fråga om arbetet med kvinnor, fred och säkerhet bidrog Sverige också till att generalsekreterarens rapporter till säkerhetsrådet innehöll mer information om kvinnors deltagande och olika jämställdhetsaspekter.

För att stärka kopplingen mellan säkerhetsrådets intentioner och genomförande i fält genomförde UD under 2018 ett fördjupningsarbete i samarbete med Sida och FBA med bidrag från civilsamhällesorganisationen Kvinna till Kvinna. Fördjupningsresor gjordes till några av handlingsplanens fokusländer Irak, Afghanistan, Liberia och Mali samt även till Sydsudan för att granska och analysera hur säkerhetsrådets beslut genomförs i praktiken. Arbetet resulterade i viktiga lärdomar kopplade till utmaningar och brister i genomförandet i fält. Ett antal specifika rekommendationer för hur agendan för kvinnor, fred och säkerhet ska genomföras i FN:s missioner i fält överlämnades till FN:s generalsekreterare, och har följts upp löpande i dialog med chefer på olika nivåer inom FN-systemet.

Sverige arrangerade också i samarbete med UN Women och NGO Working Group on Women, Peace and Security ett stort forum för civilsamhället och säkerhetsrådets medlemmar för att diskutera genomförandet av resolutionerna.

Förutom specifika insatser för agendan för kvinnor, fred och säkerhet är det viktigt att nämna att det finns många synergier med Sveriges övriga arbete i säkerhetsrådet med fokus på folkrätt, mänskliga rättigheter och ett humanitärt arbete. Ett sådant exempel är Sveriges fokus på konfliktförebyggande, ett arbete som kan vara helt avgörande för om en väpnad konflikt bryter ut eller inte. Sverige har lyft frågor om tidig varning,

tidigare informationsdelning från FN-sekretariatet till säkerhetsrådet, grundorsaker till konflikt och vikten av att agera på information som tillges rådet – detta arbete är också i linje med andan i agendan för kvinnor, fred och säkerhet. Arbetet med att öka antalet representanter från kvinnoorganisationer som briefar rådet har bidragit till att ge rådsmedlemmarna en mer komplett och verklighetsförankrad bild av en pågående konflikt-situation.

Ett tecken på att Sveriges arbete med att lyfta kvinnors roll i fredsbyggande och deltagande i fredsprocesser har haft effekt är att frågan i högre utsträckning också nu lyfts av andra länder än Sverige.

”

”Från början var vi en ensam röst i öknen, men nu är det ett ganska självklart perspektiv för nästan alla medlemmar i rådet.”

– Olof Skoog, Sveriges FN-ambassadör 2015- 2019 om arbetet med kvinnor, fred och säkerhet.

”Sverige har konsekvent varit en stark röst för kvinnor, fred och säkerhet i säkerhetsrådet. Sveriges integrering av kvinnor, fred och säkerhet i allt arbete i rådet, inte bara i specifika initiativ, har varit särskilt viktigt och har gjort skillnad. Vi ser fram emot att lära av Sveriges erfarenheter som första land med en feministisk utrikespolitik att sitta i säkerhetsrådet.”

– Simon Collard-Wexler, tidigare ansvarig för kvinnor, fred och säkerhet på Kanadensiska FN-representationen i New York.

”Jag är tacksam för Sveriges ledarskap vad gäller stöd för kvinnors deltagande i freds- och säkerhetspolitiska processer under sitt medlemskap i säkerhetsrådet. Sveriges kraftfulla uttalande i samband med rådets möte om Myanmar i oktober 2018 stod ut som det enda uttalandet som efterfrågade kvinnors betydelsefulla deltagande i fredsprocessen. Sveriges stöd till det årliga Multi-Stakeholder Meeting on Women, Peace, and Security möjliggjorde en konstruktiv dialog mellan gamla och nya säkerhetsrådsmedlemmar, FN-organ och kvinnoorganisationer i civila samhället om hur implementeringen av agendan kan stärkas. Den feministiska utrikespolitiken gör verkligen skillnad!”

– Mavic Cabrera-Balleza, Grundare och Chef för Global Network of Women Peacebuilders.

Sverige i världen: Vad har vi satsat?

Finansiering

Den totala summa som har rapporterats för aktiviteter kopplade till handlingsplanen under perioden 2018 är cirka 957 miljoner, en ökning med cirka 36 procent jämfört med 2016 och 2017. Detta inkluderar kostnader som direkt är kopplade till genomförandet och som myndigheterna kan särredovisa. I den totala summan har dock vissa kostnader inte kunnat räknas in. Detta rör till exempel kostnader för personal i några avseenden, visst arbete med framtagande och genomförande av utbildningar och i viss mån internt arbete med jämställdhetsintegrering. Det beror på att dessa kostnader ej gått att särredovisa i ekonomisystem eller där det inte varit möjligt att göra en uppskattning. Sidas rapportering omfattar dessutom endast kostnader

för arbete i handlingsplanens fokusländer och inom fem globala och regionala strategier, och inte i övriga samarbetsländer. Det är svårt att avgöra om ökningen i rapporterad finansiering är reell eller om den är ett resultat av en mer omfattande rapportering för 2018.

Sida rapporterar att 33 procent av stödet 2018 kanaliserats via multilaterala organisationer och 62 procent till civila samhället. Året innan var fördelningen mer jämn med cirka 50 procent av stödet fördelat till multilaterala organisationer respektive civila samhället. Detta är en markant förändring som innebär att stödet till civila samhället har ökat.

Rapporterad finansiering totalt

2016–2017	2018	Procentuell ökning/minskning (+/-)
1 410 826 140 miljarder (ca 705 000 000 miljoner/år)	956 925 667 miljoner	+36 %

Rapporterad finansiering per myndighet/departement

Myndighet/departement	Inrapporterat 2016–2017	Genomsnitt för 2016 och 2017	2018	Procentuell ökning/minskning (+/-)
MSB	11 562 850	5 781 425	8 390 026	+45 %
Polisen	6 645 000	3 322 500	1 570 000	-53 %
FHS	251 640	125 820	4 227 274	+3260 %
Kriminalvården	995 000	497 500	385 000	-23 %
Åklagarmyndigheten	N/A	N/A	11 000	N/A
Sida	1 346 450 650	673 225 325	899 787 367	+34 %
Försvarsmakten	9 000 000	4 500 000	9 945 000	+121 %
FOI	3 130 000	1 565 000	1 570 000	0 %
FBA	36 281 000	18 140 500	24 740 000	+36 %
UD	6 300 000	3 150 000	6 300 000	+100 %
Kustbevakningen	995 000	497 500	385 000	-23 %
Domstolsverket	N/A	N/A	N/A	N/A

Samarbeten

Sveriges arbete under 2018 riktades till aktörer i mer än 30 länder. Dessa innefattar samtliga av handlingsplanens tolv fokusländer.¹ De länder som omnämns flest gånger i myndigheternas rapportering är Afghanistan, Colombia, Demokratiska republiken Kongo, Kosovo, Liberia, Mali, Palestina, Somalia och Ukraina, även om insatsernas omfattning varierar. Av dessa är Kosovo det enda som inte är ett fokusland i handlingsplanen. Det har också funnits ett bredare arbete i Mellanöstern, Afrika och Sydostasien. Ett exempel på detta är stödet till regionala aktörer som Afrikanska Unionen och västafrikanska staternas ekonomiska gemenskap (ECOWAS) i form av utbildningsinsatser och stöd till strukturer för jämställdhetsintegrering.

Under rapporteringsperioden har UD integrerat ett jämställdhetsperspektiv i alla relevanta policy-, planerings- och uppföljningsramverk. Agendan för kvinnor, fred och säkerhet integrerades i nya strategier för utvecklingsamarbete, t.ex. strategierna för Somalia, Sudan, Sydsudan och Myanmar som alla antogs under 2018.

Sveriges arbete för kvinnor, fred och säkerhet sker i samverkan med multilaterala organisationer så som FN, EU, Nato och OSSE. Sverige har förmedlat stöd till flera FN-organ² och har bland annat levererat utbildningar för kvinnor som valts ut till FN:s Senior Women

Talent Pipeline (SWTP) för att öka deras kunskaper om FN:s fredsinsatser, för att på så sätt förbereda dem inför eventuella chefsbefattningar inom FN. Sverige har också förmedlat stöd till FN:s avdelning för fredsbevarande insatser (DPO) och avdelningen för fältstöd (DFS) för genomförande av FN:s strategi för jämställd representation genom utbildning för medarbetare inom

DPO och DFS. Kärnstödet till FN:s avdelning för politiska och fredsbyggande frågor bidrar också med stöd till avdelningens arbete med kvinnor, fred och säkerhet inom FN:s politiska insatser och fredsbyggande arbete.

Inom ramen för EU:s gemensamma säkerhets- och försvarspolitik (CSDP) har Sverige drivit på inkluderingen av konkreta åtaganden kring jämställdhetsintegrering, ökad representation av kvinnor bland internationella experter samt utnämningen av jämställdhetsrådgivare, i alla civila CSDP-uppdrag i The Compact for Civilian CSDP, som antogs av EU i november 2018. Sverige har också drivit på arbetet i OSSE inklusive genom att svara upp mot OSSE:s intresse för nätverk av kvinnliga medlare samt lägga grunden för att OSSE nu inför utbildning i jämställdhet och kvinnor, fred och säkerhet för sin högsta ledning efter svensk Gender Coach-modell.

Svensk jämställdhetsexpertis i fält

Sverige har under perioden spelat en viktig roll när det gäller att bidra med expertis och kunskap på området kvinnor, fred och säkerhet. Under 2018 var 23 jämställdhetsrådgivare/expertter och expertter/rådgivare inom konfliktrelaterat sexuellt våld eller könsrelaterat våld utsända inom ramen för Sveriges stöd. Detta är ökning från 2016/2017 då 21 expertter/rådgivare var utsända från Sverige.

Dessa 23 expertter/rådgivare har arbetat i insatser inom FN, OSSE, EU, inklusive inom ramen för EU:s utrikestjänst i Bryssel (EEAS) och vid kontoret för FN:s

särskilda sändebud för konfliktrelaterat sexuellt våld i New York, samt inom FN-organen UNHCR, Unicef, UNDP, WFP och UN Women. Experterna och rådgivarna har även arbetat inom ramen för FN:s missioner i Demokratiska republiken Kongo och Mali, Temporary International Presence in Hebron (TIPH), Joint Crisis Coordination Centre (JCC) i Irakiska Kurdistan, EU:s missioner i Ukraina, Kosovo och Mali.

¹ Sida rapporterar enbart sin verksamhet i handlingsplanens fokusländer.

² Flera myndigheter, och då särskilt MSB, Sida och FBA, samarbetar eller stöttar FN-organ som UNDP, UNFPA, UN Women, WFP, UNHCR, Unicef, OHCHR, DPO/DFS och DPA.

Jämställdhetsexpertis i fält 2018

Myndighet	Antal utsända	Kvinnor	Män
MSB	10	8 (80%)	2 (20 %)
FBA	8	7 (87,5%)	1 (12,5%)
Polisen	3	1 (33%)	2 (67 %)
Försvarsmakten	2	2 (100%)	0 (0 %)

Specifika insatser

Ort/land	Expert/insats
Asien	
Bangladesh	1 Protection Officer till UNHCR (MSB) 1 Gender-Based Violence in Emergencies Specialist till Unicef (MSB)
Sydostasien	1 Gender Advisor (MSB) ³
Afrika	
Tanzania	1 Gender-Based Violence Trainee till UNHCR (MSB)
Rwanda	1 Gender Advisor till UNHCR (MSB)
Burundi	1 Gender and Protection Advisor till WFP (MSB)
Centralafrikanska Republiken	2 poliser till specialiserade polisteam (SPT) (Polisen)
Mali	1 Gender Advisor till MINUSMA (Försvarsmakten) 1 Gender Advisor till EUTM (Försvarsmakten) 1 Gender Advisor till UN Women (FBA)
Demokratiska republiken Kongo	1 Gender Advisor till MONUSCO (FBA)
Europa	
Ukraina	1 Gender Advisor till EUAM (FBA)
Kosovo	1 Gender Advisor till EULEX (FBA)
Mellanöstern	
Syrien	1 Gender Advisor till UNDP (MSB)
Palestina	1 Gender Advisor till UNDP (MSB) 1 Gender Advisor Trainee till UNDP (MSB) 1 Gender Advisor till TIPH (FBA)
Irakiska Kurdistan	1 Gender Advisor till JCC (MSB)
Högkvarter	
New York	1 polisrådgivare till FN:s Team of Experts ⁴ (Polisen)
Bryssel	2 Gender Advisor till EU:s utrikestjänst (FBA)
Wien	1 Gender Advisor till OSSE (FBA)

³ Stöd med jämställdhetsrådgivare till kapacitetsutveckling projekt: Building resilience through inclusive and climate- adaptive DRR in Asia-Pacific (BRDR), Sydostasien.

⁴ Polisrådgivare i FN: s Team of Experts, Office of the Special Representative of the Secretary General on Sexual Violence in Conflict.

Arbete kopplat till handlingsplanens strategiska inriktning och tematiska prioriteringar

Sveriges handlingsplan för kvinnor, fred och säkerhet innehåller följande tematiska prioriteringar:

- Inkluderande fredsprocesser och fredsbyggande
- Konfliktförebyggande
- Stärkt skydd av kvinnor och flickor
- Ledarskap och expertis.

I handlingsplanen anges vilka myndigheter och departement som är ansvariga för respektive prioritering. Respektive aktör utformar aktiviteter för att svara upp mot dessa åtaganden. Tolv länder är särskilt prioriterade i handlingsplanen: Demokratiska republiken Kongo, Mali, Liberia, Somalia, Afghanistan, Myanmar, Bosnien och Hercegovina, Ukraina, Colombia, Irak, Palestina och Syrien. I avsnitt 4.1–4.4 beskrivs det arbete som de ansvariga aktörerna genomfört under 2018. Fokus ligger på att lyfta konkreta exempel på det arbete som genomförts.

Inkluderande fredsprocesser och fredsbyggande

Synliggöra och stärka kvinnors inflytande och meningsfulla deltagande i fredsprocesser och i freds- och statsbyggande.

Under 2018 genomfördes ett brett arbete av svenska myndigheter för att främja kvinnors deltagande i fredsprocesser, under genomförande av fredsavtal och i freds- och statsbyggande. Av de sex mål som listas i handlingsplanen under detta område var flest aktiviteter knutna till de mål som fokuserar på stöd till kvinnors deltagande i fredssamtal, i genomförande av fredsavtal, och i freds- och statsbyggande inklusive övergångsrättvisa. Därtill har insatser genomförts för att jämställdhetsperspektiv ska inkluderas i fredsavtal, medlingsinsatser och freds- och statsbyggandeprocesser. Mycket av arbetet med inkluderande fredsprocesser och fredsbyggande sker genom utbildningsinsatser, etablerandet av nätverk och plattformar för kvinnors deltagande och erfarenhetsutbyte, samt genom stöd till jämställdhetsintegrering och framtagande av handlingsplaner och riktlinjer.

Vid de FN-ledda konsultationerna om Jemen i december 2018 bidrog Sverige till att säkerställa att en grupp jemenitiska kvinnor agerade tekniska rådgivare till FN:s särskilda sändebud. Gruppen träffade också de två förhandlande parternas delegationer. Kvinnors deltagande i de officiella förhandlingar som har ägt rum sedan konfliktens utbrott har varit mycket begränsat. Detta trots att man vid den nationella dialogkonfe-

rensen 2014 (före konfliktens utbrott) enades om att förhandlingsdelegationer ska bestå av minst 30 procent kvinnor. Jemen har en lång historia av kulturell och juridisk diskriminering av kvinnor. Detta och motstånd från den manliga politiska eliten utgör hinder för kvinnors inflytande i politiska processer. Kvinnliga samhällsledare som var politiskt aktiva före den nuvarande konflikten har dock fortsatt att arbeta för att stärka kvinnors inflytande. Även internationella aktörer såsom Sverige och likasinnade har genom sitt finansiella och politiska stöd möjliggjort för inkludering av kvinnor i den politiska processen.

Sverige har fortsatt arbetet med det svenska medlingsnätverket för kvinnor som etablerades 2015

och syftar till att stärka kvinnors roll som medlare, stödja kvinnor som är aktiva i fredsprocesser och skapa samarbetsformer med andra medlingsnätverk för kvinnor från olika regioner i världen. Under 2018 har nätverket blivit mer etablerat med fler medlemmar, en utvecklad förändringsteori, tydliga resultatområden, och ökad kunskap om nätverket vilket har resulterat i fler förfrågningar från exempelvis svenska ambassader i konfliktländer. Nätverkets representanter har bidragit till att stödja olika politiska och fredsprocesser i länder så som Afghanistan, Jemen, Somalia, Syrien och Zimbabwe under 2018.

För att stärka kvinnors inflytande i Colombia har Sida stött deltagande av representanter från civila samhället och kvinnorättsorganisationer i fredssamtalen mellan regeringen och gerillagruppen ELN. Kvinnorättsorganisationer höll en workshop för båda parter i förhandlingen för att belysa vikten av att inkludera ett jämställdhetsperspektiv i fredsagendan.

Ett annat exempel på Sveriges arbete för att stärka kvinnors inflytande och deltagande är Polismyndighetens projekt i Serbien som bland annat syftar till att stärka jämställdheten inom det serbiska inrikesdepartementet. Riktlinjer har antagits för hur serbisk polis ska arbeta med internrekrytering och kompetensförsörjning för en mer jämställd organisation. Därtill har stöd getts för att utarbeta ett regelverk för att förebygga könsrelaterad diskriminering och trakasserier. Polismyndigheten har även stöttat serbisk polis i inrättandet av ett nätverk för kvinnliga poliser. Serbisk polis har numera ett institutionaliserat jämställdhetsarbete i form av en jämställdhetspolicy som ska förebygga diskriminering och sexuella trakasserier. Policyn antogs under 2018 och är den första i sitt slag i Serbien.

Fokusland: Somalia

Somalia har präglats av väpnade konflikter i närmare 40 år. Sedan 2012 finns en federal regering på plats i huvudstaden Mogadishu och landet byggs upp på nytt. Samtidigt pågår en mängd konflikter i olika delar av Somalia och statsbyggandet hotas av terrorgruppen Al-Shabaab som kontrollerar områden i södra och mellersta delarna av landet. Kvinnor är ofta exkluderade från freds- och statsbyggande processer och våld mot kvinnor är utbrett.

Att stärka kvinnors roll i freds- och statsbyggande är en övergripande prioritering för Sverige. Den nya strategin för Sveriges utvecklingssamarbete med Somalia 2018–2022, antagen i juni 2018, innehåller mål om att stärka kvinnors och ungas deltagande i demokrati, liksom om freds- och statsbyggande processer. I juli 2018 stod Sverige tillsammans med EU och Somalia värd för Somalia Partnership Forum som samlade ett brett deltagande från internationella och somaliska aktörer. Under forumet hölls en ministerfrukost som diskuterade utmaningar för kvinnors deltagande i fredsbyggande i Somalia. Inom ramen för den bilaterala utvecklingssamarbetet med Somalia genomförde FBA insatser för att stärka kvinnor som fredsbyggare med fokus på dialoginitiativ om kvinnors roll i konfliktförebyggande, konfliktlösning och hållbar fred. Det svenska medlingsnätverket för kvinnor involverades och cirka 30 kvinnor deltog i två workshoppar.

Sidas stöd till organisationer som bedriver verksamhet för att implementera agendan för kvinnor, fred och säkerhet i Somalia var omfattande 2018. Life and Peace Institute har i samarbete med en lokalt baserad kvinnoorganisation stött etablerandet av en kvinnoplattform i Kismayo i syfte att stärka kvinnors deltagande i fredsprocesser på lokal nivå. Denna plattform har under 2018 bland annat bidragit till att medlingsprocessen mellan olika klaner i Jubaland kunde avslutas med undertecknandet av ett

fredsavtal. Det är även möjligt att se en större acceptans hos klanledare när det gäller kvinnors deltagande i medling mellan och inom klaner i detta område. Genom stödet till UN Women har Sida bidragit till att lokala plattformar i de olika medlemsstaterna bildats bestående av aktörer både från civilsamhället och parlamenten med fokus på frågor som rör kvinnor, fred och säkerhet. Som ett resultat av påtryckningsarbetet från denna plattform i Somaliland godkände regeringen införandet av 20 procent kvotering för kvinnor i nästa val.

Sidas stöd till UNFPA har resulterat i att 13 ”one stop centers”⁵ har etablerats i landet för att skydda våldsutsatta kvinnor. Tre nätverk av religiösa ledare har bildats för att främja förebyggande arbete mot våld mot kvinnor, inklusive kvinnlig könsstympning och barnäktenskap. Dessa nätverk har bidragit till antagandet av en lag mot sexuellt våld mot kvinnor i Somaliland. I Puntland har motsvarande lag varit på plats sedan 2016 och en handlingsplan genomförs med stöd av UNFPA. Som en del av detta utbildades personer från polis, rättssystemet och sjukvården i omhändertagandet av våldsutsatta kvinnor för effektiv bevisföring och vård.

Under 2018 har Kriminalvården gjort en förstudie inför framtida rehabiliteringsprogram riktade till personer kopplade till våldsbejakande extremism (VBE) i Puntland. Syftet med studien är att förstå vilka förutsättningar och utmaningar som finns för att bedriva VBE-program på anstalter i Puntland, och genom intervjuer innefattar studien somaliska kvinnors syn på programmet. Därtill har studien tagit reda på möjligheter att inkludera kvinnor i det eventuella programmet och forskningsgruppen har intervjuat intagna och fängelsepersonal om kvinnors möjliga roll i programmet. Studien skapar möjligheter för ett inkludera ett jämställdhetsperspektiv i framtida insatser.

⁵ ”One stop centers” är center som erbjuder holistiskt stöd till kvinnor som utsatts för våld. Detta innefattar oftast sjukvård, psykosocialt stöd, juridisk rådgivning och stöd att upprätta en anmälan hos polisen.

Konfliktförebyggande

Inkludera kvinnor och män för att motverka strukturella grundorsaker till konflikt och våld.

Det konfliktförebyggande arbetet spänner över ett brett spektrum av områden med många rapporterade aktiviteter. Under 2018 var flest aktiviteter knutna till mål med fokus på stöd till civilsamhällesorganisationer i konfliktländer, postkonfliktländer och institutioner som arbetar med att förebygga och förhindra våld och konflikt. Handlingsplanen lägger särskilt fokus på stöd till kvinnorättsorganisationer och att kapacitetsutveckling av myndigheter och institutioner ska bidra till att både kvinnor och män inkluderas i detta arbete.

Sida har under rapporteringsperioden ökat stödet till konfliktförebyggande insatser, så som system för tidig varning, dialog och förtroendeskapande processer. Genom strategisk dialog och mer systematisk bedömning och uppföljning kopplad till konfliktkänslighet och jämställdhetsintegrering har insatser fått ökat genomslag i form av normativa åtaganden och särskilda insatser för konfliktförebyggande. Det direkta stödet fokuserar på att stärka organisationernas kapacitet att arbeta långsiktigt och strategiskt. Inom det globala och regionala stödet har flera samarbetspartners utvecklat verktyg för bättre analys för att förstå grundorsaker till konflikt och hur dessa relaterar till jämställdhet. West Africa Network for Peace Building har bidragit till att mildra effekterna av våldsam extremism genom att utveckla tidiga varningsindikatorer till stöd för traditionella mekanismer samt ökad kunskap om dimensioner kopplade till kön inom våldsam extremism. På global nivå har Sidas stöd bidragit till att Women's International League for Peace and Freedom (WILPF) har utvecklat ett verktyg för könsmedveten maktanalys. Verktyget fyller viktiga luckor inom konfliktförebyggande åtgärder och system för tidig varning, till exempel genom att inkludera specifika indikatorer för kvinnor, fred och säkerhet kopplat till nationella budgetprocesser.

Inom ramen för konfliktförebyggande har även Nordic Center for Gender in Military Operations (NCGM) arbetat med radikaliserings- och våldsbejakande extremism i samarbete med specialister inom våldsbejakande extremism vid Natos Center of Excellence - Defence Against Terrorism. NCGM har bland annat säkerställt att aspekter kopplade till jämställdhet finns med i utbildningar på anti-terrorism.

Ett annat exempel på konfliktförebyggande arbete som Sverige stöder är genomförandet av det kapacitetstärkande och nätverksbyggande programmet Conflict Prevention Leadership Program (CPLP) inom ramen för FBA:s strategiuppdrag. CPLP syftar till att förebygga och konstruktivt hantera våldsam konflikt och öka inkluderingen i konfliktförebyggande- och försoningsprocesser i Liberia, genom att just stärka kapaciteten hos unga lokala fredsledare och deras fredsorganisationer, att utforma, leda och underlätta konfliktförebyggande initiativ. Själva programmet har inkluderat en jämställdhets- och målgruppsanalys, i syfte att främja ett jämlikt deltagande. Utifrån metoder anpassade till målgruppen har en jämställdhetsintegrerad konfliktanalys inkluderats i programmet, såsom exempelvis hur dynamik och skeenden påverkar flickor, pojkar, kvinnor och män på olika sätt. Det har lett till ökad medvetenhet hos deltagarna och deras organisationer om vikten av att jämställdhetsintegrera och arbeta mer inkluderande.

Fokusland: Ukraina

Ukraina är sedan 2014 härjat av en väpnad konflikt mellan den ukrainska regeringen och ryskstödda separatister i östra delen av landet och Rysslands illegala annektering av halvön Krim i söder. Ukraina antog sin första handlingsplan för kvinnor, fred och säkerhet 2016 och har vidtagit åtgärder för att öka kvinnors inflytande vad gäller fred och säkerhet. Trots detta är kvinnor ofta exkluderade från beslutsfattande på grund av stereotypa föreställningar om kvinnors och mäns egenskaper och roller i samhället. Våld mot kvinnor är utbrett i Ukraina.

Strategin för Sveriges utvecklingssamarbete med Östeuropa, västra Balkan och Turkiet (2014–2020) lyfter vikten av att partnerländer som Ukraina i högre grad uppfyller internationella och nationella åtaganden för jämställdhet och att kvinnor och män i högre utsträckning har samma makt att forma samhället och sina egna liv. Genom Sidas stöd till UN Women har Sverige bidragit till expertstöd och en mer inkluderande och konsultativ process i framtagandet av en ny nationell handlingsplan för kvinnor, fred och säkerhet, som tar avstamp i brett deltagande och ansvarsutkrävande i det nationella fredsbyggandet.

FBA har bidragit till jämställdhetsintegrering av inrikesministeriet, en av aktörerna som är ansvariga för att implementera Ukrainas handlingsplan. Utbildningar och workshoppar i jämställdhetsintegrering har ge-

nomförts för fokuspunkter för jämställdhetsfrågor och mellanchefer vid inrikesministeriet samt coachning i jämställdhetsintegrering för Ukrainas biträdande inrikesminister. FBA har också genomfört utbildning i säkerhetssektorreform (SSR) för fokuspunkter för jämställdhetsfrågor vid ukrainska inrikesministeriet med syfte att bidra till en ökad förståelse och kunskap om säkerhetssektorns aktörer, jämställdhetsintegrering i säkerhetssektorn och vikten av demokratisk styrning och kontroll av säkerhetssektorn. FBA sekonderade under 2018 en jämställdhetsrådgivare till EU:s mission till Ukraina (EUAM) som har haft en viktig roll vad gäller stöd och rådgivning till inrikesministeriet kopplat till jämställdhetsintegrering.

Polismyndigheten har genomfört workshoppar om könsrelaterat våld. Utbildningen har fokuserat på förstahandsåtgärder, kontaktförbud och riskbedömning för att förebygga våld i nära relationer, samt hur polis och åklagare ska arbeta för att säkra bevis i utredningsarbetet. Polismyndigheten har även deltagit i olika konferenser och seminarier anordnade av ukrainska civilsamhällsorganisationer om könsrelaterat våld, trafficking och barns rättigheter. Syftet har varit att öka allmänhetens förtroende för myndigheterna så att utsatta kvinnor ska känna sig trygga i att anmäla brott. Utbildningar har hållits i Kiev, Lviv och Odessa.

Stärkt skydd av kvinnor och flickor

Stärkt skydd av kvinnor och flickor från alla typer av våld i samband med och efter väpnad konflikt.

Under 2018 genomfördes ett brett arbete av de svenska aktörerna för stärkt skydd av kvinnor och flickor från alla typer av våld i samband med och efter väpnad konflikt. Flertalet insatser på detta område var knutna till mål med fokus på att motverka straffrihet för könsrelaterat inklusive konfliktrelaterat sexuellt våld och på att motverka alla former av våld, tvång och kränkningar av kvinnors kroppar och integritet. Fokus är på överlevares rätt till sanning, gottgörelse, tillgång till rättvisa, adekvat vård, traumabehandling och service samt att stärka möjligheterna till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter.

Sverige har på olika sätt arbetat med att motverka våld mot kvinnor och flickor. Arbetet har bland annat handlat om att synliggöra och motverka destruktiva maskulinitetsnormer, stärka länders förmåga att lagföra förövare samt säkra hundratals konkreta åtaganden mot det könsrelaterade våldet i kriser och konflikter. Arbetet har bedrivits i samverkan med ett flertal organisationer, aktörer och länder och har lyfts på alla nivåer, globalt, regionalt och bilateralt. Sverige har bidragit till att stärka föreskrifter för konfliktrelaterat sexuellt våld i mandaten för FN-uppdrag. Genom medlemskapet i säkerhetsrådet har Sverige också genom ordförandeuttalanden, uppmärksammat brott mot de mänskliga rättigheterna som kvinnor och flickor utsätts för. Sverige har ytterligare bidragit till att inkludera speciella kriterier för sexuellt-och könsrelaterat våld i FN:s sanktionsregimer. Sverige har stöttat och samarbetat med kvinnoorganisationer och andra aktörer för att synliggöra, stödja och stärka kvinnliga människorättsförsvarare och andra som försvarar alla kvinnors och flickors åtnjutande av mänskliga rättigheter.

Under 2018 har Sverige verkat för att jämställdhet, jämställdhetsperspektiv och åtgärder mot sexuellt och könsrelaterat våld ska integreras i humanitära insatser och den humanitära reformprocessen. Sverige har bland annat åtagit sig att verka för att krisdrabbade personer ska få ökat inflytande över det humanitära arbetet och avser endast stödja humanitära aktörer som baserar

sitt arbete på en jämställdhetsanalys och köns- och åldersuppdelad statistik. Sverige har också konsekvent betonat vikten av ett jämställdhetsperspektiv i den internationella humanitära rätten (IHL). Genom den feministiska utrikespolitiken har Sverige bidragit till det globala arbetet för att främja kvinnor och flickors fulla åtnjutande av mänskliga rättigheter. Till exempel har Sverige framgångsrikt flyttat positioner i FN:s råd för mänskliga rättigheter och FN:s generalförsamling, genom att betona jämställdhet i migration-och humanitära kriser samt kopplingen mellan flykt, migration, människohandel och prostitution.

Ett viktigt bidrag till det globala arbetet mot konfliktrelaterat våld mot kvinnor och flickor är Polismyndighetens finansiering av en experttjänst vid kontoret för FN:s särskilda sändebud för konfliktrelaterat sexuellt våld. Syftet är att bistå med såväl polisiär kompetens som generell kapacitet av en expertgrupp som stöder länder i att motverka och utreda konfliktrelaterat sexuellt våld. Samtidigt har Sida bidragit med kärnstöd till expertgruppen. Sammantaget har detta lett till stärkt kapacitet för nationella rättssystem för att hantera dessa brott och till högre grad av ansvarutkrävande. Polismyndigheten har också bidragit till arbetet mot könsrelaterat våld genom flera landspecifika insatser, bland annat i Colombia. Där har fokus varit på att skapa bättre förutsättningar för den colombianska polisen att förebygga och utreda könsrelaterat våld och Polismyndigheten har utbildat dem i lagstiftning, förhörsteknik och bevisräkning. Detta har resulterat i inrättandet av samverkansmöten mellan åklagare, socialtjänst och civilsamhällets organisationer och att en samverkansallians har bildats mellan statliga och civila aktörer i syfte att motverka könsrelaterat våld. I slutet av 2018 genomförde Polismyndighetens HR-avdelning en kombinerad utbildning och behovsanalys av jämställdhet inom den colombianska polisen.

Fokusland: Myanmar

Myanmar har sedan självständigheten 1948 präglats av konflikter mellan regeringen, dess väpnade styrkor, och olika etniska väpnade grupper i flera delstater. Tio av landets många etniska väpnade grupper har skrivit under ett nationellt eldupphöravtal med regeringen. Fredssamtalen går dock trögt och striderna fortsätter på flera håll i landet. Även om vissa framsteg har gjorts vad gäller kvinnors deltagande i fredsprocessen är kvinnor fortsättningsvis marginaliserade i arbetet med fred och säkerhet. Våld mot kvinnor, inklusive sexuellt och könsrelaterat våld, är utbrett, inte minst i den konflikttrubbade delstaterna Rakhine, Kachin och Shan. Kvinnor och flickor från etniska minoriteter är särskilt utsatta.

Den nya strategin för Sveriges utvecklingsamarbete med Myanmar som antogs under 2018 fokuserar bland annat på stärkt respekt för jämställdhet, stärkt deltagande och inflytande av kvinnor i konflikt hantering och fredsbyggnad och ökad kunskap om och tillgång till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Sida har genom Paung Sie Facility (som tidigare kallades Peace Support Fund), gett stöd till Alliance for Gender Inclusion in the Peace Process (AGIPP) från starten till maj 2018. AGIPP har tillsammans med andra civilsamhällesaktörer varit drivande i att förmå parterna i fredsprocessen att åta sig att inkludera minst 30 procent kvinnor i fredsförhandlingarna. Så har ännu inte skett i praktiken men civilsamhällesorganisationernas påverkansarbete bedöms ha bidragit till att andelen kvinnor har ökat från 7 procent 2016 till 20 procent 2018.

I Myanmar stödjer Sverige ett givargemensamt program som genomförs av UNFPA i syfte att förhindra och bemöta det våld som begås mot kvinnor och flickor i konflikttrubbade områden i Myanmar, samt att förbättra deras sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter.

Programmet genomförs i Rakhine, Norra Shan och Kachin och omfattar både förebyggande åtgärder inom reproduktiv hälsa och akutsjukvård, inklusive psykosocialt stöd och behandling för kvinnor som utsatts för våld och våldtäkt. Syftet är också att öka kvinnors och flickors kunskap om vilka rättigheter de har, och även att mobilisera män och pojkar i arbetet. I Rakhine har den systematiskt diskriminerade och statslösa rohingyabefolkningen utsatts för våldsamma militära operationer och grova övergrepp, vilket har lett till att stora delar av befolkningen tvingats fly, i huvudsak till Cox's Bazar i Bangladesh. Under 2018 har MSB stöttat UNHCR och UNICEF i flyktinglägren i Cox's Bazar med två experter inom könsrelaterat våld. MSB:s experter har arbetat med att stärka kapaciteten hos organisationerna och deras implementerande partners att förebygga könsrelaterat våld och stötta överlevare av våld i flyktinglägren. Partnerorganisationernas ledarskap och legitimitet i koordineringsforum på området har ökat. MSB:s stöd har även bidragit till att stärka samordningen av aktiviteter mellan humanitära aktörer som jobbar med könsrelaterat våld och ökat förmågan att genomföra interventioner på ett harmoniserat sätt och i linje med globala standarder, såsom Inter Agency Standing Committee's GBV Guidelines. Experternas stöd har bidragit till etablering av säkra platser, så kallade women friendly spaces, som är fysiska konstruktioner där kvinnor och flickor kan delta i sociala aktiviteter och få tillgång till information, hälsovård och stöd vid fall av könsrelaterat våld. Antalet samordnade hänvisningssystem för överlevare av könsrelaterat våld (referral pathways) har också ökat och täckte vid insatsens slut 22 områden i flyktinglägren. Detta förväntas bidra till att säkerställa att överlevare av könsrelaterat våld på ett likvärdigt sätt hänvisas till konfidentiellt och säkert stöd (exempelvis sjukvård och psykosocialt stöd).

Ledarskap och expertis

Stärkt jämställdhetsperspektiv och expertis i arbetet för fred och säkerhet.

Denna prioritering i handlingsplanen är knuten till flest ansvariga aktörer och här rapporteras allra mest arbete totalt sett. Av de åtta mål som listas var flest aktiviteter knutna till mål med fokus på kompetensutveckling för chefer och medarbetare om agendan för kvinnor, fred och säkerhet, jämställdhetsperspektiv på fred och säkerhet, samt på att säkerställa att utsänd personal till fredsfrämjande insatser och krishanteringsinsatser har kunskap om agendan.

Under 2018 har flera av myndigheterna arbetat med att stärka implementeringen genom jämställdhetsintegrering av den egna verksamheten. UD har integrerat ett jämställdhetsperspektiv i alla relevanta policy-, planerings- och uppföljningsramverk. Agendan för kvinnor, fred och säkerhet integrerades i alla nya strategier för utvecklingssamarbete, t.ex. den nya svenska strategin för Somalia som antogs i juni 2018. FOI har arbetat med jämställdhetsintegrering i verksamhetsplaner, projektplaner, och andra styrande dokument och tar fram en plan för hur FOI avser att fortsätta utveckla myndighetens verksamhet ur ett jämställdhetsperspektiv.

I Försvarsmakten har arbetet med jämställdhetsintegrering utvecklats. Inrättandet av rådgivarfunktioner till chefer har förbättrat implementeringen av styrningar som rör kvinnor, fred och säkerhet. Fokus har varit på ansvarsutkrävande genom konkreta åtgärdsplaner inom varje chefs funktionsområde. Syftet är att tydliggöra målbilden avseende handlingsplanen och skapa bättre förutsättningar för chefer och medarbetare att bidra till genomförandet.

Under 2018 genomfördes Viking 2018 som är en av världens största internationella övningar av fredsfrämjande verksamhet. Övningen arrangerades av Försvarsmakten med stöd av Folke Bernadotteakademien, Polismyndigheten och Försvarshögskolan på uppdrag av regeringen. Inför övningen togs en mycket utarbetad plan fram, där resolution 1325 utgjorde ett av tre prioriterade fokusområden och under själva

övningen övades jämställdhetsrådgivare tillsammans med ledarskapet.

NCGM har tillsammans med sin styrgrupp under året arbetat med att ta fram en långsiktig strategi, arbetsordningar och en utvärdering av verksamheten. Syftet är att skapa långsiktighet och hållbarhet i implementeringsarbetet.

Flera myndigheter rapporterar att aktiviteter genomförts för att öka kapaciteten att jämställdhetsintegrera aktörsgemensamma processer kopplade till fred och säkerhet. Ett exempel på detta är MSB:s arbete med att integrera jämställdhet i sitt uppdrag att driva aktörsgemensam hantering på nationell nivå. Detta har gjorts genom att genomföra utbildande och verksamhetsanpassade workshoppar med samtliga funktioner på enheten för samordning för att 1) öka kunskapen hos medarbetarna om vad jämställdhetsintegrering av verksamheten innebär och 2) ta fram konkreta åtgärder för jämställdhetsintegrering av respektive verksamhet. Dessa åtgärder inkluderar att integrera ett jämställdhetsperspektiv i samverkanskonferenser, i texter och nyhetsflöde på krisinformation.se, liksom att säkerställa ett jämställdhetsperspektiv i scenarier och deltagande under Totalförsvarsövning 2020.

2018 redovisas flertalet interna utbildningsinsatser, utbildning av utsända samt gentemot partners. Försvarsmakten har stärkt arbetet med Gender Coach-programmet avseende resurser och tydligare målsättningar. Försvarsmakten noterar också att en ny svensk Force Commander för FN-insatsen MINUSMA i Mali har genomgått Försvarsmaktens Gender Coach-program. FBA har bland annat genomfört utbildningsinsatser för FN:s avdelning för fredsbevarande insatser (DPO) och avdelningen för fältstöd (DFS) för genomförandet av FN:s gender parity-strategi. DPO och DFS har tagit fram en handlingsplan för sitt arbete med implementeringen av FN:s strategi för jämställd representation som innehåller en rad olika aktiviteter. FBA fick förfrågan om att stödja implementeringen av handlingsplanen,

bland annat genom en utbildning för medarbetare inom DPO och DFS. Utbildningspassen genererade intressanta diskussioner om diskriminering på arbetsplatsen samt praktiska motstrategier. FBA har även utfört två utbildningar för potentiella seniora ledare inom ramen för FN:s initiativ Senior Women Talent Pipeline (SWTP). En av utbildningarna ägde rum på SWEDINT i Stockholm och den andra i Entebbe, Uganda. Medlingsnätverket för kvinnor involverades i utbildningen i Entebbe. Polismyndigheten har bland annat deltagit i genomförandet av en karriärutbildning för kvinnliga poliser i Kiev och inom ramen för EUAM Ukraina, genomfördes en jämställdhetsutbildning för lärare vid den ukrainska säkerhetstjänstens universitet SSU.

Utbildning och stärkt kompetens bland utsänd personal	
Myndighet	Aktiviteter
Domstolsverket	<p>Domstolsverket har integrerat jämställdhet och agendan för kvinnor, fred och säkerhet i sin obligatoriska utsändandedag för experter som ska sändas ut till en fredsfrämjande insats. Två experter från Sveriges Domstolar, varav en tillförordnad domstolschef, har under året deltagit i utbildningsnätverkets European Security and Defence College (ESDC) kurser "Preventing and Investigating Sexualised Violence" och "Gender in Operations." Syftet har varit att kunna engageras som experter och föreläsare på området såväl i utvecklingsarbetet som i den fredsfrämjande verksamheten.</p> <p>Domstolsverket har genomfört utbildningar i Palestina tillsammans med utsänd personal i EUPOL COPPS. Bland annat har en utbildning på temat könsrelaterat våld för palestinska domare och åklagare genomförts. Advokater i Nablus, Betlehem och Ramallah har också utbildats i könsrelaterat våld.</p>
MSB	Arbetet med att revidera MSB:s Gender Equality Toolkit (tidigare Gender Equality Handbook) pågick under 2018 och färdigställdes under 2019. Resursen är en verktygslåda som främst är ämnad till att stödja insatspersonal att integrera aspekter kopplat till jämställdhet och skydd/könsrelaterat våld inom ramen för sitt uppdrag.
Kriminalvården	De två missionsförberedande utbildningarna (PriPOC) som hållits under 2018 har haft kvinnor, fred och säkerhet på agendan. Målsättningen har varit att utrusta deltagarna med kunskap på området.
Polismyndigheten	Polismyndigheten har genomfört kompetensutveckling av egen personal, exempelvis genom FBA:s Gender Adviser Course och Gender Integration in CSDP, arrangerad av ESDC samt genom en kurs i sexuellt och könsrelaterat våld i Finland och Härnösand. Två poliser har genomgått FN:s kompetensutvecklingsprogram för seniora kvinnliga chefer. Polisen arbetar även med kontinuerlig uppföljning av andelen utsända män och kvinnor i syfte att verka för en jämn könsfördelning i samtliga missioner.
Åklagarmyndigheten	Tre åklagare i expertpoolen för utlandsuppdrag, varav en utsänd till Palestina, har våren 2018 genomgått en utbildning i Sidas regi om kvinnor, fred och säkerhet. Samtliga utsända och åklagare i expertpoolen har under 2017–2018 fått viss utbildning om kvinnor, fred och säkerhet. Utbildningen har antingen bestått av ovan nämnda Sida-kurs, del av annan förberedande utbildning (exempelvis International Police Officer Course eller föreläsning om Sveriges nationella handlingsplan för genomförande av FN:s säkerhetsresolutioner om kvinnor, fred och säkerhet.

FBA	FBA har bland annat genomfört sin årliga jämställdhetsrådgivarkurs i Sandö, en kurs i jämställdhetsintegrering av GSFP-insatser i Bryssel och riktade utbildningar om jämställdhetsintegrering i EU:s civila krishanteringsinsatser och delegationer på plats i fält. Jämställdhetsintegrering av FBA:s utbildningar har varit särskilt prioriterat under året och i detta har flera fokuspunkter för jämställdhet haft en viktig stödjande roll. FBA har exempelvis arbetat med att synliggöra jämställdhetsperspektivet inom myndighetens högriskkurser för personal som ska sändas ut i insatser. Myndigheten har också inventerat hur den utrustning som används under kursen fungerar för kvinnor och män och därefter köpt in nya säkerhetsvästar eftersom de västar som tidigare användes var anpassade för män.
Försvarmakten	Försvarmakten med stöd av NCGM genomför grundutbildning om kvinnor, fred och säkerhet för all personal som sänds ut till fredsfrämjande insatser. Under 2018 har NCGM genomfört två seminarier som enbart riktar sig till det högre ledarskapet och dess implementering av kvinnor, fred och säkerhet (Key Leader Seminar och Commanding Officers Seminar). Under 2018 har två svenska chefer deltagit. Två stycken tvåveckorskurser genomförs även för Jämställdhetsrådgivare. Under 2018 har Försvarmakten låtit utbilda sju stycken jämställdhetsrådgivare.
Kustbevakningen	Inför utlandsuppdrag som Operation Triton har Kustbevakningen genomfört utbildning och informerat personal om kvinnor, fred och säkerhet. Vid utbildningarna inkluderar Kustbevakningens uppförandekod vid utlandsuppdrag, som all utsänd personal måste underteckna.

Lärdomar och utmaningar

Arbetet med genomförandet av den svenska handlingsplanen och kvinnor, fred och säkerhet i sin helhet möter flera utmaningar, men dessa resulterar samtidigt ofta i intressanta lärdomar kring hur arbetet kan förstärkas för bättre genomslag och implementering. De utmaningar och lärdomar som kan identifieras i myndigheternas rapportering kan kategoriseras till att beröra följande områden:

- Strukturella utmaningar och ojämställda normer och maktstrukturer
- Krympande utrymme för civilsamhället och externa samverkanspartners
- Utmaningar kopplade till samverkan
- Resurser och möjligheter för implementering
- Interna processer, institutionalisering och utveckling av jämställdhetsarbetet
- Praktiska förutsättningar internt och externt gällande genomförande

Samtliga områden som identifierats ovan spänner över de fyra huvudsakliga tematiska prioriteringarna för handlingsplanen och återkommer således i flera av myndigheternas rapportering.

Strukturella utmaningar och ojämställda normer och maktstrukturer

Liksom i rapporteringen för arbetet 2016–2017 lyfter myndigheterna att arbetet för jämställdhet möter utmaningar som många gånger är kopplade till strukturella problem och ojämställda strukturer. Dessa tar sig uttryck på en rad olika sätt. Flera av myndigheterna talar om värdekonservativa strömningar, ojämställda normer, skadliga sedvänjor och fortlevandet av diskriminerande normer kring kvinnlig sexualitet, konservativ lagstiftning som syftar till att begränsa kvinnors egenmakt och aktörskap, stereotypa och traditionella könsroller samt könsrelaterat våld, som specifikt påverkar kvinnors inflytande och meningsfulla deltagande. Sida belyser att de delar av världen där utdragna kriser eller konflikt råder finns också en normalisering av könsrelaterat våld, som exempelvis i Afghanistan, Irak och Syrien. De lyfter även utbredd korruption inom statsbyggande processer som ett problem med direkta konsekvenser för kvinnors rättigheter.

Även inom Sveriges gränser finns ett behov för att ta itu med dessa strukturella problem. I relation till det kraftiga genomslag som #MeToo fick gjordes även ett uppprop inom akademien och Försvarsmaktens uppprop #givaktochbitihop. Försvarshögskolan lyfter fram att detta satt jämställdhetsperspektiv och vikten av ett aktivt jämställdhetsarbete högt upp på agendan. Lärosätet välkomnar detta och ser det som en positiv drivkraft, där ledningen fyller en viktig roll i att hantera detta på ett konstruktivt sätt, inte minst genom att fortsätta att tydligt legitimera vikten av området inom det vidare fred- och säkerhetsarbetet och i relation till den nya Anna Lindh-professuren inom krigsvetenskap.

Krympande utrymme för civilsamhället och externa samverkanspartners

En förlängning av den utmaning som ses i strukturella problem och patriarkala strukturer är det krympande utrymmet för civilsamhället och externa samverkanspartners. Sida rapporterar bland annat om ett ökat våld mot kvinnor och krympande civilsamhälle i Mali, Demokratiska republiken Kongo, Syrien och Bosnien och Hercegovina, parallellt med minskad finansiering av civilsamhälles- och kvinnorrättsorganisationer, som

exempelvis i Irak och Afghanistan. En sådan utveckling får konsekvenser för genomförandet av kvinnor, fred och säkerhetsagendan. Det kan leda till ett minskat förtroende från befolkningen, som en konsekvens av att dessa organisationer inte har förmågan att upprätthålla kvalitén på sin verksamhet eller genomföra den alls. Det får också konsekvensen att myndigheterna får svårare att finna partners för att genomföra sina aktiviteter och verksamhet i utlandet.

Utmaningar kopplade till samarbete med partners

Samarbete och kulturella motsättningar

Ovannämnda utmaningar lyser även igenom i det praktiska arbetet, inte minst i förhållande till samarbete över landsgränser och mellan aktörer på olika nivåer. Utmaningen i att skapa plats för jämställdhetsperspektiv är ibland kopplat till att verksamheten bedrivs inom en mansdominerad arena medan det i andra fall handlar om att först upprätta en gemensam grund att stå på. Utmaningar kopplade till samarbete återfinns både i Sverige och utomlands, internt inom myndigheterna liksom i externt arbete och i samarbete med utomstående aktörer. Flera av myndigheterna lyfte fram bristande samarbete i mötet med externa samarbetspartners som en utmaning för implementeringen. Polismyndigheten menar bland annat att arbetet med att stötta Zambia i att utveckla sin missionsförberedande utbildning, som gjorts i samarbete med Gambia och Sierra Leone, ibland hindrats av att individuella länder har egna perspektiv som ibland inte överensstämmer med FN:s utbildningsmål eller värdegrund.

Samarbete och implementering

Även när kulturella förutsättningar är lika kan problem uppstå i avsaknaden av en gemensam bild av hur arbetet ska genomföras, eller att detta inte upprätthålls i det faktiska genomförandet. I relation till den civila dimensionen av övningen Viking-18 noterade FBA att det gjorts en mycket utarbetad plan för arbetet, där resolution 1325 utgjorde ett av tre prioriterade fokusområden. En viktig del av jämställdhetsintegreringsarbetet under övningen bestod i att öva jämställdhetsrådgivare tillsammans med ledarskapet. Därför tillsattes en jämställdhetsrådgivare till respektive chef i övningen, trots att det vanligtvis endast finns en jämställdhetsrådgivare som är kopplad till den högsta chefen. Tanken bakom strukturen med fler jämställdhetsrådgivare var att stärka deras position, färdigheter och relevans samt främja möjligheten att direkt kunna påverka och samarbeta med cheferna. Att ha en tydlig och avgränsad grupp övade civila jämställdhetsrådgivare visade sig

vara mycket framgångsrikt, inte minst i kombination med stödet från den interna resursfunktionen OTTM:s (Observer, Tracker, Trainer, Mentor) som fungerade mycket bättre än vid tidigare Viking-övningar och var synnerligen uppskattat av de övande. Processen blev dock utmanande eftersom tillgång till ledarskapet inte skedde på det sätt som var ursprungstanken. En annan central utmaning var att det inte fanns tillräckligt med information och konsupplad data tillgängligt i övningsscenarioet. Detta hämmade förutsättningarna för att integrera ett jämställdhetsperspektiv, trots att ambitionsnivån bland den övande personalen var hög.

Sida belyser att koordineringen mellan olika aktörer ofta är svag och belyser bristen på målinriktat arbete. Det finns således ett behov för ökad givarkoordinering och potential i att identifiera likasinnade givare och bedriva aktivt påverkansarbete tillsammans. Sverige står många gånger ensamt som bilateral givare i att lyfta frågan om jämställdhet. Exempelvis i arbetet i Liberia har möjligheterna till att finna relevanta samarbetspartners som kan arbeta med inkluderande försoning varit små. Sida poängterar att det också finns ett stort behov att engagera och mobilisera män i jämställdhetsarbetet, inte minst i att utmana traditionella maskulinitetsnormer och skapa förutsättningar för att motarbeta våld i hemmet och övriga samhället, samtidigt som det fortsatta arbetet med olika aktörer från civilsamhälle, institutioner på olika nivåer, samt multilaterala organisationer stärks.

Resurser och möjligheter för implementering

Flera myndigheter belyser också bristande resurser och de effekter som kan utrönas utav detta. Sida belyser särskilt konflikten mellan ekonomiskt eller resultatnriktat arbete där effektivitet styr, kontra jämställdhet som ofta drivs av ett rättighetsperspektiv. Även en avsaknad av politisk vilja, drivkraft och resurser utomlands ses som ett problem, särskilt i samband med brist på nationellt ägarskap för arbetet, som i Irak och Liberia. Många gånger går kapacitetsuppbyggnaden förlorad som en effekt av minskade resurser, eftersom arbetet behöver påbörjas på nytt efter att ha raserats, särskilt för ekonomiskt svagare civila aktörer.

Försvarsmakten uppger att de har svårigheter att bidra med Gender Advisor befattningar vid internationella staber. Utmaningarna beror såväl på svårigheter att finna personal med rätt profil samt avvägningsbehov gentemot annan verksamhet inom myndigheten.

Intern processer, institutionalisering och utveckling av jämställdhetsarbetet

Trots att Sverige ligger i framkant på området kvinnor, fred och säkerhet uppger flera av myndigheterna att det fortfarande finns en del utmaningar och lärdomar vad gäller de interna processerna, både inom myndigheterna och hos de aktörer myndigheterna samverkar med. Arbetet är således välutvecklat, men det finns utrymme för vidare arbete och möjligheter för myndigheterna att bredda sin verksamhet ytterligare i förhållande till delmålen. Exempelvis lyfter Domstolsverket fram att JiM-arbetet (jämställdhetsintegrering i statliga myndigheter) gett ett gott fundament för påbyggnadskurser inom jämställdhetsintegrering, liksom att det gett Sverige ett gott anseende utomlands och bidrar till att ytterligare stärka trovärdigheten för den feministiska utrikespolitiken. Myndigheterna lyfter dock fram att det finns en utmaning kring att interna verksamhetsprioriteringar gör att jämställdhetsintegrering hamnar i skymundan. Liksom inom de svenska myndigheterna återstår det en del arbete även i andra länder, som påverkar möjligheterna för Sverige att implementera handlingsplanen. Exempelvis menar Sida i relation till Colombia att uppföljning visar att det specifika jämställdhetsarbetet går betydligt långsammare än implementeringen fredsavtalet i stort.

Flera av myndigheterna har identifierat områden med potential för utveckling. Försvarsmakten arbetar med fortsatt integration av jämställdhetsperspektivet i befintligt planeringsverktyg i syfte att utveckla analysen av det militära bidraget i relation till andra verktyg i en insats eller operation och bryta ned delmål i faktiska uppgifter.

FOI beskriver i sin tur att de kommer fortsätta att arbeta aktivt med att lyfta Kvinnor, fred och säkerhetsagendan som en intern prioritering ytterligare, att integrera jämställdhetsperspektivet i centrala processer samt utöka insamlingen av könsuppdelad data inom myndigheten. Myndigheterna Sida och FOI poängterar också att det finns en vilja och ett behov av att utveckla analysverktyg för att bättre förstå politiska, ekonomiska och sociala dimensioner av våld och konflikt, parallellt med kapacitetsstärkande arbete internt för att öka kunskapen kring hur jämställdhetsintegrering ska göras. Bland annat kan jämställdhetsarbetet förstärkas genom att använda checklistor i planeringen av verksamhet samt använda verktyg för uppföljning och kvalitetskontroll, då uppföljning ofta leder till att områden prioriteras högre.

Myndigheterna rapporterar även att de önskar se fortsatt arbete med utvecklandet av metodstöd, långsiktigt lärande, samarbete över avdelningsgränser, specifik konflikt- och jämställdhetskompetens, samt tydlig ledning och ansvar för arbetet. Olika verktyg, metoder och stöd kan även spridas vidare och delas med samverkanspartners för att kvalitetssäkra arbetet utanför myndigheterna.

Praktiska förutsättningar internt och externt gällande genomförande

Det finns också en del praktiska utmaningar. Exempelvis uppger Polismyndigheten i relation till sin missionsförberedande utbildning att förutsättningarna kring logistik många gånger är annorlunda och mer föränderliga utomlands, särskilt vad gäller transporter, lokaler och ersättning. FBA rapporterar att det ofta är dålig tillgång till könsuppdelad statistik, vilket gör arbetet med att utarbeta jämställdhetsanalyser i olika landkontexter svårare, exempelvis i Ukraina. Det finns också utmaningar i samband med utformande och genomförande av kurser och utbildningar. Polismyndigheten menar bland annat att språkkrav och längden på kurser kan utgöra hinder för både män och kvinnors deltagande. I vissa fall finns det ett behov att byta riktning för hållbara resultat, genom ökad kontinuerlig närvaro genom coaching snarare än utbildningsinsatser, som exempelvis i Polisens arbete med könsrelaterat våld i Liberia.

Rekommendationer

Baserat på rapporteringen och identifierade utmaningar såväl som lärdomar från genomförandet av handlingsplanen har FBA i framtagandet av denna rapport identifierat följande rekommendationer för det fortsatta arbetet med att genomföra handlingsplanen.

1. Interna processer, institutionalisering och utveckling av jämställdhetsarbete

1.1 Viktigt att utveckla tydliga resultatmål kopplade till handlingsplanens tematiska prioriteringar och fokusländer och se till att dessa är synkroniserade med andra processer och ramverk för jämställdhet och jämställdhetsintegrering. För att effektivisera implementeringen av handlingsplanen är det viktigt att det finns en tydlig och samlad vision för var myndigheten är på väg. Om resultatmål är utspridda på olika ställen och det saknas en koordinerande mekanism för det övergripande arbetet med jämställdhet leder det ofta till svårigheter att visualisera målbilden och koordinera genomförandet.

1.2 Viktigt att utveckla ett organisationsschema som tydliggör den interna jämställdhetsarkitekturen och hur ansvarsfördelningen inom organisationen ser ut.

2. Resurser och möjligheter för implementering

2.1 Behov av att kartlägga vilka resurser och strukturer som finns inom organisationer innan kapacitetsbyggande och andra insatser påbörjas. Utbildning kan vara en del av lösningen men är inte tillräckligt för att institutionalisera jämställdhetsarbetet. Undersök hur jämställdhetsarkitekturen ser ut med fokus på styrning, policy, mandat, resurser, ledarskap, expertfunktioner och fokuspunkter, koordineringsmekanismer och kapacitet. Skräddarsy sedan insatsen efter vad som har framkommit i kartläggningen.

3. Utmaningar kopplade till samarbete med partners

3.1 Viktigt att fastställa grundläggande principer för samarbete med partners och tydliggör roller och ansvar innan en insats påbörjas. För att försäkra sig om att det finns en gemensam målbild och förståelse för hur arbetet ska genomföras är det viktigt att grundläggande principer i skrift överenskommit innan insatsen påbörjas (genom MoU:s och ToR:s etc.). Det kan också vara nödvändigt att villkora stöd och ibland avsluta insatser när det saknas ägarskap hos partners och de inte tar sitt överenskomna ansvar.

4. Krympande utrymme för civilsamhället och externa samverkanspartners

4.1 Behov av att genomföra risk- och behovsanalyser för att identifiera vilka eventuella säkerhetshot som partners i civilsamhället är utsatta för och hur deras säkerhet och ställning kan stärkas i specifika konfliktkontexter. Risk- och behovsanalyser kan användas som underlag för att utforma insatser som inte innebär en ökad hotbild mot partners i det civila samhället.

4.2 Främja kvinnorättsorganisationers deltagande i freds- och säkerhetsprocesser genom att skapa plattformar för dialog med andra aktörer och belys vikten av att inkludera civilsamhället i alla freds- och säkerhetsprocesser.

4.3 Undersöka möjligheter att öka stödet till civilsamhället, specifikt kvinnorättsorganisationer, både vad gäller ökad finansiering och andra insatser. Minskad finansiering har resulterat i att många kvinnorättsorganisationer i konfliktländer behöver stänga ner viktig verksamhet, det är därför viktigt att öka både projektfinansieringen och stöd för ordinarie verksamhet.

5. Strukturella utmaningar och ojämställda normer och maktstrukturer

5.1 Viktigt att belysa och beakta kopplingen mellan ökad nationalism och värdekonservativa strömningar och inskränkningen av kvinnors rättigheter i insatser och kursverksamhet. I takt med ökad nationalism och värdekonservativa strömningar är det viktigt att ständigt belysa hur dessa hänger ihop med att kvinnors rättigheter inskränks på en rad områden.

5.2 Viktigt att uppmuntra en diskussion om värdegrundsfrågor kopplat till jämställdhet, sexuella trakasserier och diskriminering i den egna verksamheten med fokus på förebyggande åtgärder. Flera viktiga insatser har rapporterats av aktörerna ansvariga för genomförandet av handlingsplanen som ett svar på #MeToo. Samtidigt är det viktigt att inte tappa fart utan långsiktigt investera i det förebyggande arbetet och se till att mekanismer för rapportering och ansvarsutkrävande utvärderas och stärks vid behov.

